

dr Renata Sowada

przewodnicząca Sekcji Bibliotekarskiej
przy Okręgu Śląskim ZNP
Szkoła Podstawowa
Z Oddziałami Integracyjnymi nr 53
W Częstochowie
klementinum@autograf.pl, rsowada@znp.edu.pl
www.actual2005.republika.pl

Edukacja regionalna w szkolnej bibliotece i poza nią

Twórcy projektu reformy systemu oświaty w roku 1999 zakładali, że edukacja regionalna w szkole podstawowej, gimnazjum, szkole zawodowej czy liceum będzie obligatoryjna.¹ Obowiązek realizacji zagadnień z edukacji regionalnej spoczywa zatem na wszystkich nauczycielach danej placówki.

Biblioteka szkolna jest z założenia pracownią interdyscyplinarną, powołaną do nawiązywania, inicjowania i organizowania kontaktów komunikacyjnych² oraz umożliwiającą realizację wszelkich treści edukacyjnych w szkole. Jednym z jej podstawowych zadań jest gromadzenie i udostępnianie wszelkiego rodzaju informacji, także tych dotyczących regionu.

Wprowadzenie reformy w roku 1999 postawiło przed nauczycielami bibliotekarzami wiele nowych zadań i wyzwań. Jednym z nich jest niewątpliwie realizacja zagadnień zawartych w podstawie programowej, a dotyczących ścieżki międzyprzedmiotowej – edukacja regionalna. *Nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego*, likwidując odrębne ścieżki międzyprzedmiotowe, zagadnienia z edukacji regionalnej wprowadza do konkretnych przedmiotów np. przedmiotu „Historia i społeczeństwo” dla II etapu edukacyjnego (klas 4 – 6 szkoły podstawowej).

Zajęcia realizowane w szkolnej bibliotece lub przez nauczyciela bibliotekarza we współpracy z innymi nauczycielami czy instytucjami pozwalają na pełną realizację i w różnorodnych formach zagadnień z edukacji regionalnej. Przykładowe formy realizacji tych zagadnień to zajęcia warsztatowe, konkursy i wystawy, zorganizowane w czytelni szkolnej, ale także poza biblioteką czy szkołą.

Najbardziej dostępną formą dla rzeszy uczniów są organizowane w czytelni wystawy, których tematyka zaczerpnięta zostaje z edukacji regionalnej. Niewątpliwie przybliżanie uczniom

¹ Zob. Ministerstwo Edukacji Narodowej o edukacji regionalnej – dziedzictwie kulturowym w regionie, Warszawa, sierpień 2000, s. 5. (Biblioteczka Reformy, 24)

² J. Wojciechowski: Praca z użytkownikiem w bibliotece, Warszawa 2000, s. 13.

postaci znanych ludzi związanych z miejscem ich zamieszkania pozwala na poznanie nie tylko historii regionu, ale i jego znaczenia w kulturze oraz historii naszego kraju.

Jedną z takich postaci jest niewątpliwie poetka – Halina Poświatowska. Zorganizowana przeze mnie w bibliotece Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 53 im. Marii Skłodowskiej – Curie w Częstochowie wystawa dotycząca życia i twórczości poetyckiej Poświatowskiej umożliwiła uczniom zdobycie interesujących wiadomości, ale również wyzwoliła zainteresowanie tą postacią. Dopełnieniem zajęć była wycieczka do muzeum im. Haliny Poświatowskiej znajdującego się w Szkole Podstawowej nr 8 im. Haliny Poświatowskiej w Częstochowie.

Obecnie jest to wizyta w domu rodzinnym poetki, części Muzeum Częstochowskiego, w Domu Poezji – Muzeum Haliny Poświatowskiej, które mieści się przy ul. Jasnogórskiej 23 w Częstochowie. Opiekunem Domu Poezji jest pan Zbigniew Myga – brat Haliny Poświatowskiej.

Wystawa prezentowała sylwetkę i dorobek twórczy częstochowianki – poetki Haliny Poświatowskiej. Wśród zgromadzonych materiałów znalazły się: wypowiedzi krytyków dotyczących poezji autorki „Hymnu bałwochwalczego”; zbiory wierszy poetki; artykuły zgromadzone w kartotece tekstowej, jak i pozycje książkowe, znajdujące się w bibliotece; kserokopie fotografii poetki; tablice z fragmentami utworów; wydawnictwa encyklopedyczne zawierające informacje o życiu i twórczości Haliny Poświatowskiej; teksty wierszy polskich poetów współczesnych poświęconych Halinie Poświatowskiej. Całość dopełniło kalendarium życia i twórczości poetki. Wystawie towarzyszyła pogadanka realizująca zagadnienia z edukacji regionalnej, obejmująca następujące zagadnienia:

1. Dzieciństwo poetki – zapadnięcie na ciężką chorobę serca.
2. Lata szkolne – miejsca, gdzie pobierała naukę.
3. Pobyty w szpitalach, sanatoriach i klinice profesora J. Aleksandrowicza.
4. Spotkanie i ślub z Adolfem Poświatowskim. Krótkotrwałe małżeństwo, śmierć męża.
5. Debiut poetycki – 1957 – „Hymn bałwochwalczy”.
6. Operacja i pobyt w USA, nauka.
7. Studia i praca na UJ w Krakowie. Dalsza twórczość.
8. Nawrót choroby. Operacja w Krakowie, śmierć.
9. Motywy i tematy poezji Haliny Poświatowskiej. Krótka analiza zaprezentowanych tekstów.
10. Autorzy monografii poetki oraz tekstów poetyckich jej poświęconych.
11. Muzeum Haliny Poświatowskiej w Częstochowie.
12. Konkurs poetycki im. Haliny Poświatowskiej – promocja młodych talentów.

Pogadanka przybliżyła nie tylko fakty z życia poetki, ale również ważne wydarzenia kulturalne organizowane w naszym mieście.

Metoda projektu doskonale sprawdza się w realizacji zagadnień z edukacji regionalnej. W roku szkolnym 2001/2002 w SP 53 odbyły się zajęcia w ramach projektu „Moje miasto w wieku XX”. Na projekt złożyły się następujące działania uczniów:

1. zajęcia warsztatowe;
2. wyjścia do bibliotek publicznych i Archiwum Państwowego w Częstochowie;
3. spotkania indywidualne z uczniami – konsultacje dotyczące przygotowania rozdziału kroniki;
4. konkurs „Moje miasto w wieku XX”.

Uczestnikami projektu byli uczniowie z klas szóstych – trzy osoby z klasy tworzyły drużynę. Ich głównym zadaniem było zgromadzenie jak największej liczby informacji na temat swojego miasta, tak by umożliwiły one udział w konkursie oraz opracowanie rozdziału kroniki szkolnej, zawierającej najważniejsze informacje na temat naszego miasta w wieku XX. Wspólnie opracowano instrukcję do projektu. Uczniowie chętnie uczestniczyli w zaproponowanych zajęciach, a przygotowane przez nich rozdziały pozwoliły na stworzenie szkolnej kroniki o Częstochowie.

Dzięki zajęciom warsztatowym uczniowie:

- poznali terminy: kronika, bibliografia, opis bibliograficzny oraz wybrane najważniejsze wydarzenia wieku XX dotyczące rodzinnego miasta;
- zrozumieli znaczenie różnych źródeł w procesie poznania i gromadzenia informacji na określony temat;
- potrafili samodzielnie wyszukać i zgromadzić informacje na określony temat; posługiwać się aparatem pomocniczym książki popularnonaukowej; sporządzić opis bibliograficzny książki i artykułu; przygotować bibliografię załącznikową.

Międzyklasowy konkurs umożliwił uczniom: rozwijanie zainteresowań literaturą popularnonaukową oraz pozwolił na sprawdzenie i uzupełnienie wiadomości dotyczących miasta i regionu wieku XX; ułatwił rozwijanie umiejętności interpersonalnych, jak również indywidualnych zainteresowań uczniów. W konkursie wykorzystano: wydawnictwa popularnonaukowe, zaprezentowane na wystawie, zestawy przygotowanych pytań, krzyżówki, rysunki, mapy.

Konkurs zorganizowany został w dwu etapach. Każdy z nich zawierał kilka zadań przeznaczonych do wykonania przez uczniów. I tak w pierwszym etapie uczniowie mogli wykazać się znajomością legendy związanej z miastem, bowiem pierwszym ich zadaniem było

wyjaśnienie nazwy miasta. Podpowiedzią była ilustracja przedstawiająca możliwe wyjaśnienia. W kolejnym zadaniu uczniowie uzupełniali trzy zdania dotyczące historii Częstochowy. Krzyżówka również zmuszała do przypomnienia sobie istotnych faktów z życia miasta. W drugim etapie uczniowie m. in. mogli wykazać się znajomością herbu miasta, odpowiadali na pytania związane z opracowanym przez nich rozdziałem kroniki oraz na przygotowanych fragmentach map, prezentujących centrum miasta, musieli wskazać zabytki swojej miejscowości. W finale poszczególne drużyny przedstawiały w jak najkorzystniejszy sposób przygotowany przez siebie rozdział kroniki. Poszczególne rozdziały dotyczyły następujących zagadnień: polityka, ludzie, ważne wydarzenia, kultura, zabytki, Jasna Góra, znani częstochowianie, sport, życie gospodarcze. Największa suma zgromadzonych punktów pozwoliła na wskazanie zwycięzcy.

Zadanie dotyczące wskazania zabytków miasta na mapie sprawiło uczniom najwięcej trudności. W związku z tym w kolejnych latach uczniowie mogli uczestniczyć w konkursie „Śladami częstochowskich zabytków”.

Oczywiście informacje na temat Częstochowy i regionu gromadzone są w bibliotece szkolnej w dziale „Czenstochoviana”, jak też w kartotece tekstowej. Materiały te udostępniane są podczas zajęć edukacyjnych, konkursów, spotkań autorskich. Stanowią również podstawowe źródło informacji wykorzystywane przez uczniów podczas opracowywania zagadnień związanych z naszym regionem.

Poezja regionalna często jest tematem przewodnim organizowanych spotkań autorskich. 19 czerwca 2007 r. w naszej szkole miało miejsce kolejne spotkanie literackie z cyklu „Pisarze regionu częstochowskiego”. Tematem spotkania była twórczość trzech częstochowskich poetek: Beaty Brodowicz-Szymanek, Ludmiły Marjańskiej i Haliny Poświatowskiej. Spotkanie było podsumowaniem dwóch szkolnych projektów „Poświatowska – życie i twórczość” oraz „Częstochowa w oczach Ludmiły Marjańskiej”, realizowanych przez uczniów w roku szkolnym 2006/2007. Ten ostatni realizowany był w ramach Literackiego Atlasu Polski. Na spotkanie zaproszeni zostali: prof. dr hab. Elżbieta Hurnik – kierownik Zakładu Historii Literatury Polskiej XIX i XX wieku Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Beata Brodowicz – Szymanek – poetka i nauczyciel w Szkole Podstawowej Specjalnej nr 23 w Częstochowie, Anna Pawłowska – dyrektor Urzędu Miasta Częstochowy oraz Zbigniew Myga. Dobór bohaterki nie był przypadkowy. Wszystkie uczęszczały do I Liceum Ogólnokształcącego im. Juliusza Słowackiego w Częstochowie. Ludmiła Marjańska napisała utwór poświęcony pamięci Haliny Poświatowskiej „Opowiadanie o miłości”, a Beata Brodowicz – Szymanek – „Epitafium dla Ludmiły Marjańskiej” wyróżnione w Ogólnopolskich Konfrontacjach Poetyckich im. Haliny Poświatowskiej w 2005r. Ludmiła Marjańska zasiadała w jury tegoż konkursu. Prof. Hurnik jest autorką licznych artykułów

poświęconych sylwetkom poetów związanych z Częstochową, jak też opracowała antologię *Z częstochowskiej ziemi na "literacki Parnas"*.³

Ludmiła Marjańska była także bohaterką pracy literackiej nagrodzonej II miejscem w konkursie miejskim **„CZĘSTOCHOWA TO DOBRE MIASTO”** - CZĘSTOCHOWA 2007 w kategorii „Wielcy, zasłużeni, popularni”, a przygotowanej przez uczennice Wiolettę Frymus, Dominikę Łowicką, Paulinę Prudzić z klasy V d naszej szkoły.

W następnym roku 2007/2008 w bibliotece szkolnej realizowany był kolejny projekt w ramach programu Literacki Atlas Polski zatytułowany „Częstochowa w poezji i prozie”. Projekt miał na celu odszukanie tekstów literackich, poświęconych naszemu miastu lub zawierających jego opisy. Bohaterem było miasto – Częstochowa, a uczestnikami uczniowie klas piątych i szóstych. Sam projekt obejmował następujące działania: zajęcia lekcyjne, praca indywidualna w szkolnej bibliotece i Internetowym Centrum Informacji Multimedialnej – poszukiwanie i gromadzenie przez uczniów informacji na temat utworów opisujących nasze miasto, spotkanie poetyckie z autorkami regionu i dyskusja na temat literatury poświęconej miastu, wystawa tomów poetyckich autorów naszego regionu, udział uczniów w VI Dniach Książki w Częstochowie pod hasłem „Literatura. Miasto”.

Z kolei w maju 2009 roku uczniowie częstochowskich szkół spotkali się z poetkami Klubów Literackich „Fraszka” i „Metafora”. Spotkanie „Wiosna w poezji” było także podsumowaniem konkursu międzyszkolnego i okazją do poznania tekstów poetów częstochowskich poświęconych wiosnie. W spotkaniu uczestniczyły poetki: Olga Bąkowska, Teresa Nengo-Tomzik i Małgorzata Franc.

8 czerwca 2010 w sali widowiskowej podczas kolejnego spotkania poetyckiego, tym razem zatytułowanego "Moje miasto, wiosna i poezja" dokonano podsumowania projektów: "W bibliotece" i "Poetycka Częstochowa" (realizowany także w ramach ogólnopolskiego programu Literacki Atlas Polski). Gośćmi byli przedstawiciele Klubów Literackich Częstochowy "Fraszka" i "Metafora" panie: Leokadia Chrząstek, Olga Bąkowska, Teresa Moraś, Teresa Nengo-Tomzik, Krystyna Bodnar-Miler, Aleksandra Otocka oraz pan Roman Pluta. Poeci czytali nie tylko swoje wiersze, ale również wręczyli nagrody zwycięzcom szkolnych konkursów: "Ulubiony bohater literatury polskiej", "Mój rówieśnik", "Baśnie pana Andersena", "Przygody Tomka Sawyer'a", "Tajemnice Harry'ego Potter'a".

³ Z częstochowskiej ziemi na „literacki Parnas”. Antologia wierszy Władysława Sebyły, Jerzego Liberta, Haliny Poświatowskiej, Ludmiły Mariańskiej, wstęp i wybór wierszy Elżbieta Hurnikowa, Częstochowa 2006.

W bieżącym roku szkolnym Sekcja Bibliotekarska przy Oddziale Związku Nauczycielstwa Polskiego w Częstochowie we współpracy z Biblioteką Publiczną im. Wł. Biegańskiego oraz Szkołą Podstawową z Oddziałami Integracyjnymi nr 53 im. Marii Skłodowskiej-Curie w Częstochowie w dniu 7 października 2010r. zorganizowała sesję popularyzatorską „Twórczość Ludmiły Marjańskiej”. Sesja miała miejsce w sali widowiskowej Szkoły Podstawowej nr 53 w Częstochowie, a zorganizowana została w 5. rocznicę śmierci znanej częstochowskiej poetki i pisarki Ludmiły Marjańskiej. Sesja rozpoczęła obchody Międzynarodowego Miesiąca Bibliotek Szkolnych – Października 2010 w Częstochowie i przygotowana została dla nauczycieli, a jej głównym celem było przypomnienie twórczości znanej częstochowianki, co w doskonały sposób uczyniły zaproszone prelegentki panie: prof. Maria Nasińska - wieloletni nauczyciel i wykładowca literatury polskiej; prof. dr hab. Elżbieta Hurnik; Barbara Sobol – Borecka - z Oddziału Informacji Regionalnej Biblioteki Publicznej im. Wł. Biegańskiego w Częstochowie; Beata Brodowicz-Szymanek.

Były ciepłe osobiste wspomnienia, prezentacja zdjęć i niepublikowanych tekstów poetki, przypomnienie istotnych wydarzeń biograficznych i spotkań w Częstochowie. Na zakończenie nauczycielki bibliotekarki zaprezentowały własne działania: projekty (Literacki Atlas Polski), zajęcia edukacyjne, prace uczniów, film z udziałem uczniów – śladami Ludmiły Marjańskiej w Częstochowie.

Istotnym przedsięwzięciem realizującym zagadnienia z edukacji regionalnej oraz promującym twórczość dziecięcą jest konkurs „Pamięci Haliny Poświatowskiej”, który odbywa się od 2007 roku w SP 53. W październiku 2010 roku był to II Wojewódzki Konkurs Poetycki i przebiegał pod honorowym patronatem Śląskiego Kuratora Oświaty - Stanisława Fabera oraz Prezydenta Miasta Częstochowy - Piotra Kurpiosa. Konkurs zorganizowany został we współpracy z Muzeum Częstochowskim. Główne cele konkursu to: promocja twórczości uczniowskiej, rozbudzanie zainteresowań poetyckich, przybliżenie postaci znanej poetki współczesnej związanej z Częstochową. Uczestnicy konkursu - uczniowie klas 4 - 6 szkół podstawowych - przygotowali teksty poświęcone postaci Haliny Poświatowskiej lub inspirowane Jej twórczością. II Wojewódzki Konkurs Poetycki „Pamięci Haliny Poświatowskiej” rozegrany został tradycyjnie we wrześniu i październiku 2010r. Każda szkoła mogła zgłosić od 1 do 3 utworów poetyckich.

Czwarta edycja konkursu **"Pamięci Haliny Poświatowskiej"** została podsumowana w dniu 27 października 2010r. w Domu Poezji - Muzeum Haliny Poświatowskiej w Częstochowie. Skład jury konkursu nie ulega zmianie od drugiej edycji. Teksty poetyckie uczestników oceniały panie: prof. Maria Nasińska, prof. dr hab. Elżbieta Hurnik, Beata Brodowicz – Szymanek, Barbara Łysak (Szkoła Podstawowa nr 8

w Częstochowie) oraz pan Zbigniew Myga. Informacje na temat konkursu dostępne są na stronie szkoły www.szkoła53cz.republika.pl.

Już dziś zapraszamy do udziału w III Wojewódzkim Konkursie Poetyckim „Pamięci Haliny Poświatowskiej”, który odbędzie się we wrześniu i październiku 2011r.

Działania Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 53 w Częstochowie związane z promowaniem poezji Haliny Poświatowskiej przedstawione zostały podczas **Regionalnej Sesji Popularyzatorskiej "Twórczość H. Poświatowskiej w szkole"**, zorganizowanej w 75. rocznicę urodzin Haliny Poświatowskiej przez Muzeum Częstochowskie oraz Sekcję Bibliotekarską przy Oddziale ZNP w Częstochowie w dniu 12 maja 2010 r. w Domu Poezji.

Przeszłość i przyszłość dzielnicy, w której mieści się nasza szkoła, to również istotne zagadnienie poruszane w ramach edukacji regionalnej. Sylwetkę patrona ulicy, przy której usytuowana jest Szkoła Podstawowa nr 53 w Częstochowie, uczniowie klasy VI A przypomnieli swoim kolegom podczas sesji popularyzatorskiej zatytułowanej „Władysław Orkan – patron naszej ulicy”, która odbyła się 12 stycznia 2011r. Sesja przygotowana została przez uczniów i nauczycieli szkoły oraz bibliotekarzy Filii nr 6 Biblioteki Publicznej im. Władysława Biegańskiego w Częstochowie.

Uczniowie z pomocą prezentacji multimedialnej przypomnieli najważniejsze fakty z życia i twórczości Władysława Orkana. Następnie **pan Tomasz Haładaj**, dziennikarz i publicysta redakcji częstochowskiej „Gazety Wyborczej”, autor książki „Opowieści o częstochowskich tramwajach” i współautor „Spacerownika po Częstochowie”, przedstawił historię i przyszłość ulicy Orkana”. W interesujący sposób omówił także zalety tramwajów, jako środka komunikacji, prezentując multimedialnie nowoczesne polskie i francuskie tramwaje. Redaktor obdarował także bibliotekę szkolną kompletem map i przewodników dotyczących naszego miasta, a wydawanych przez „Gazetę Wyborczą”. Podpisał egzemplarz „Spacerownika po Częstochowie” dla Szkoły. Sesję prowadziła uczennica Patrycja Simkiewicz, a uczeń Michał Woszczyzna przypomniał najistotniejsze informacje związane z dzielnicą Wrzosowiak, w której mieści się nasza szkoła. Jego wypowiedzi towarzyszyła prezentacja multimedialna ulicy przygotowana przez uczennicę kl. VI D Ksenię Ceglarek, przedstawicielkę aktywu bibliotecznego.

Przedstawione działania prezentują różne formy realizacji zagadnień z edukacji regionalnej w szkole, jak też poza nią. Współpraca z instytucjami kultury umożliwia pełną realizację tych zagadnień w sposób interesujący i aktywny, wyzwalający twórcze postawy uczniów i motywuje ich do działania.